

AZ ÖSSZEGEZÉS KÖNYVE

Lábadi Károly: *Drávaszög Abécé*. Néprajzi és folklór tájlexikon. HunCro Sajtó- és Nyomdaipari Kft.–Drávaszög Alapítvány, Eszék–Budapest, 1996

Méltán pályázhatna a legszebb magyar néprajzi szakkönyv címére Lábadi Károly *Drávaszög Abécé* című tájlexikona, ha volna ilyen verseny a szakma publikációi között. Ilyen könyvet kell csinálni! És ebben a külső mellett a belbecs is hangsúlyos, hiszen Lábadi könyve egy kistáj, az általa *választott szülőföldnek* nevezett Drávaszög kiskatéja. Amit e sokat megért vidék népmeseteri múltjáról és jelenéről tudnunk kell, az itt sorra megtalálható; amit Lábadi eddig megírt, azt most sűrítve, tömören újraolvashatjuk. A drávaszögi magyarság jövőjét, egy kultúra megmaradásának esélyeit pedig nemigen latolgathatjuk a forgandó időben. Hát honnan is vélekedhetne felőle a szerencsétlenségére immár újabb otthonot keresni kényszerült szerző?

Furcsa előrejelzés-hangulata van a különben is szép könyveket asztalunkra tevő Lábadi Károly új könyvének: leírni mindent, mit a kutató ottléte/otthonléte alatt felkutathatott, feldolgozhatott, hiszen . . . és itt talán nem is volna szabad folytatnunk, mert netán beigazolódnak: *búcsúkönyv* ez, az összegezés könyve. Mégis reméljük, csak Lábadi Károly eddigi Baranya-ismeretének lexikona! Benne van a szerző sok búval megrakott papismerőse, Ács Gedeon és tizenhat kötetes naplója; a korosabban előtte bandukoló, majd vízbe vesző nyomokon továtűnő monyorósi tanárnő, Baranyai Júlia és a Vörösmarti Tájmuzeum minden kincse, a legértékesebb hun kard vagy tőr aranyból készült függesztő füleivel, melyeket egy szőlősgazda véletlenül talált meg a hajdani római Ad Novas helység területén, meg a baranyai református egyházkerület püspöki székhelyének vallástörténeti jelentősége; s egy másik előd is: a tízéves katonáskodás panaszdalait, keserveit, csatadalait az olaszországi Ferrarában lejegyző kopácsi Csöbrös István, aki ízes kopácsi nyelvjárásában jegyezte le kora félnépi irodalmi alkotásait. Benne van a lexikonban mindenki, aki Lábadi korábbi könyveiben szerepelt, és minden téma, mely tanulmányait, cikkeit ihlette. Természetesen más Baranya-kutatók munkájának eredményeit is hozza a tájlexikon, ugyanis az ő ismereteik is mind e tájegység arculatának jobb megvilágítását szolgálják. Csak néhány nevet említünk a jóval bővebb irodalomjegyzéki listáról: Katona Imre, Penavin Olga, Baranyai Júlia, Pataky András, Gönyei Sándor, Burján István stb.

A könyv alcímének megfelelően – néprajzi és tájlexikon – itt vannak a *Hegyalja* falvai: Vörösmart, Csúza, Hercegszőlős, Karancs, Kő és Sepse, valamint a drávaszögi *Alfaluk*: Laskó, Kopács, Várdaróc és Bellye a maguk történelmével, pecsétleírásaival, földrajzával, népességével, vallástörténetével, néprajzi sajátosságaival, folklórával. Sok-sok gyermekjáték leírása az élet- és kutatótárs, Labadiné Kedves Klára könyvei alapján. Drávaszögi balladák, mondókák, mesék, kiéneklők, koldusénekek, kiszámolók, oktató versikék, táncok s ezek tipológiai egységei sorjáznak az abécé megfelelő helyén a könyvben; majd az ünnepek: a bőved, a karácsony, a húsvét, a farsang, a lakodalom, a disznótör szokáskörébe tartozó jelenségek leírásai, a jeles napok és a hozzájuk kapcsolódó események szócikkei. A katolikus nép vallásos áhítatának egyik színhelye a kálvária. Erről Lábadi a

következő megfigyelését jegyezte le: „A Drávaszög magyarságának egyetlen kálváriája a vörösmarti faluszéli dombon épült a múlt század utolsó évtizedeiben. Hosszúak alakban kétoldalt hét-hét népi barokk stílusú fülkében voltak elhelyezve a Krisztus szenvedéseinek jeleneteiről készült képek. A 14. stáció végénél Szent sírkápolna épült.” A *Drávaszög Ábécé* kitér a szerzőnek a népi építészet terén szerzett szakági ismereteire, és például remek parasztbarokk oromzatdíszeket sorakoztat fel az egykori kőművesmesterek műves munkájának dicséretére: „A XIX. sz. derekától a módosabb portákon kiképzésükben a barokk paraszti változatát jelenítették meg. Ebből a stílusból előszeretettel használták fel a kupolát utánzó, megtört ívű oromzatot, a két oldalát lezáró csigavonalat, a voltutát, valamint az egyéb elemek közül a tornációveket lezáró kosáriveret. Ezzel párhuzamosan a középparasztság körében egészen a II. világháborúig nagy divatja volt a gazdag vakolat-architektúrának, népi motívumokkal, tulipánokkal, rózsákkal felvirágozni és színezni, valamint egyéb növényi ornamentikát v. rozettát tartalmazó vakolatdísszel” ellátni a ház oromzatát. Vagy az asztalosmunkák terén remeket alkotott Asztalos Botos János mesterről, akinek „legszebb munkái a szlavóniai szigetmagyarság által lakott falvakban, 1788-ból Harasztiban és Rétfaluban maradtak fenn. A református templomokban a karok mennyezeteit festette tele kacskaringós levelekkel, geometrikus formák közé zárt virágbrázolásokkal. A népi díszítőművészetet a reneszánsz művészeti örökséggel ötvözte”. Szól a dél-baranyai szőlőtermesztés és borászat tapasztalatairól: „Drávaszög népe nem készített tiszta vörösbort, hanem félvörös változatokat (csiger, félvörös siller, kádi siller, löre) állított elő . . . A XIX. sz.-ban híres vörösbort termelt Karancs, Sepse és Vörösmart.” Az említett téma szóciókai még: boráldozat, borbíró, bordal, borívó tízparancsolata, borszentelés, borecet, borecettartó, borélesztő, fehérbor, vörösbort, kád, kármentő, rámpás, tödöklő, seprű, törköly, sajtár stb. A vízi élet tudásanyagja is helyet kapott a lexikonban, hiszen fontos része a vidék gazdálkodásának. A növénytermesztés körülményeire sem maradt ki Lábadi könyvből, s a kertészet címszó alatt a következőket olvashatjuk: „elsősorban az Eszékhez közel fekvő Alfalukban a századfordulótól kezdett nagyobb méreteket ölteni a konyhakerti növények termesztése. A jól felvevő városi piacra az Eszéken élő bolgárkertészekről, valamint a bácskai Kupuszinárról betelepülő, felvidéki eredetű palóc lakosságtól sajátították el a primőrök termesztését”. S itt a bácskai migráció és a gazdasági kapcsolatok történetéből kaptunk ízelítőt. A drávaszögi népviselet kellékeit és díszítőművészetét is megismerjük a könyvből. Ilyen például a híres fekete főkötő: „Téglalap formájú fekete muszlint recefára feszítettek, majd kihímezték fehér gyapjúfonallal. Az anyag két végére és az egyik oldal közepére került a minta. Páratlan gazdag, teremtő képzeletvilágról árulkodnak azok a minták, amelyeket az ügyes kezű asszonyok varrogattak változatos hímzésöltésekkel. A természetközelség révén lényegesen több vízi növény, hal, pióca (pióca) került bele a motívumkincsbe, mint a nyelvetterület többi részén.”

Számtalan rajz, fotó, sok szép színes fénykép gazdagítja a tetszetős könyvet, amilyent, azt hiszem, minden néprajzkutató szívesen alkotna a maga szakterületéről, falujáról, kutatásainak vidékéről.